

Genocid

Genocid u Srebrenici je planirano i organizirano ubistvo više od 8.000 muškaraca i dječaka, bosanskih Muslimana, koje se u julu 1995. godine dogodilo u gradu Srebrenici i njegovoj okolini. To zlodjelo je počinjeno u posljednjim fazama troipogodišnjeg sukoba u Bosni i Hercegovini, nakon što su Srebrenica i Žepa – mjesta proglašena sigurnom zonom UN-a, pala u ruke oružanim snagama bosanskih Srba.

Hiljade muškaraca i dječaka koji su su 11. jula 1995. godine krenuli iz Srebrenice prema Tuzli, koja je bila pod kontrolom Armije Bosne i Hercegovine, u narednim danima su

upadali u zasjede, stotine ih je ubijeno dok su njihova tijela su ostavljena ležati u šumi, a još više ih je zarobljeno i naknadno pogubljeno. Muškarce i dječake koji su ostali u Srebrenici, pripadnici srpskih snaga su najprije zatvorili pa potom ubili. Tijela su ukopana u brojne masovne grobnice na području istočne Bosne, a počinioci su kasnije pomoću bagera premještali tijela iz primarnih masovnih grobnica na sekundarne lokacije, ponekad udaljene i 50 kilometara od mjesta na kome su pogubljeni. Ovaj orkestrirani napor da se prikriju dokazi počinjenih zločina doveo je do razdvajanja dijelova tijela, tako da su se posmrtni

ostaci jedne osobe našli u nekoliko različitih grobnica.

Međunarodni sud je 2007. godine potvrdio raniju presudu Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) da su ti zločini imali razmjere genocida. Presude su podršku imale u radu Međunarodne komisije za nestale osobe (ICMP), koja je u procesu identifikacije srebreničkih žrtava primjenjivala napredne metode analize DNK. ICMP-ova upotreba DNK bio je prvi put da se naučno utemeljene metode identifikacije primjenjuju u rješavanju slučajeva nestanka velikog broja ljudi.

ICMP-ova upotreba DNK bio je prvi put da se naučno utemeljene metode identifikacije primjenjuju u rješavanju slučajeva nestanka velikog broja ljudi.

Osobe nestale u genocidu

ICMP-ov sistem laboratorija za analizu DNK s radom je počeo 2001. godine, a danas je skoro 7.000 od 8.000 osoba nestalih u julu 1995. godine tačno identifikovano. Pored toga, zahvaljujući procesu identifikacija koji se temelji na testiranju DNK, ICMP je bio u prilici utvrditi koliko daleko su počinioci bili spremni ići u prikrivanju svojih zločina. U prosjeku su posmrtni ostaci jedne osobe nestale u genocidu

u Srebrenici pronađeni u tri do četiri različite masovne grobnice, nerijetko međusobno udaljene kilometrima.

ICMP-u je do juna 2022. godine prijavljeno 7.743 osobe nestale prilikom pada Srebrenice i okolnih mjesta. Njihovi srodnici su ustupili

22.330 bioloških referentnih uzoraka za testiranje DNK. Poređenjem profila DNK preživjelih članova porodica s profilima DNK izolovane iz posmrtnih ostataka pronađenih u skrivenim grobnicama ICMP je identifikovao 6.979 žrtava. Do danas je primjenom DNK ili bez primjene DNK u procesu identifikacije identifikovano 7.015 žrtava. Prema ICMP-ovim procjenama, broj osoba ubijenih nakon pada Srebrenice je nešto veći od 8.000.

Izveštaje o podudaranju DNK ICMP predaje institucijama Bosne i Hercegovine nadležnim za provođenje zvanične istrage o nestalim osobama, izdavanje potvrda o smrti i vraćanje posmrtnih ostataka nestalih osoba

njihovim porodicama. Za izdavanje ICMP-ovih izvještaja o podudaranju DNK potrebna je minimalna statistička vjerovatnoća od 99,95 procenata, iako je u većini slučajeva stepen vjerovatnoće daleko viši od minimalnog. ICMP-ovi izvještaji o podudaranju DNK i s njima povezani dokazi korišteni su na MKSJ-u i u suđenjima za ratne zločine u Bosni i Hercegovini. Na MKSJ-u je za zločine počinjene u i oko Srebrenice vođen postupak protiv dvadeset osoba, a 56 se o krivnji izjašnjavalo pred Sudom Bosne i Hercegovine. Izrečene su četiri kazne doživotnog zatvora i još 36 drugih kazni, dijelom na temelju najvećeg pothvata identifikacija zasnovanih na testiranju DNK u historiji.

ICMP-ov sistem laboratorija za analizu DNK s radom je počeo 2001. godine, a danas je oko 7.000 od 8.000 osoba nestalih u julu 1995. godine tačno identifikovano.

Zaštita prava i odgovornost države

Države imaju odgovornost provesti učinkovitu istragu o slučajevima nestalih osoba i utvrditi okolnosti njihovog nestanka. Član 2. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, čija je Bosna i Hercegovina potpisnica, predviđa zakonsku zaštitu prava na život i općenito se smatra da nameće materijalne i proceduralne obaveze za provođenje istraga. Ta obaveza postoji do trenutka identifikacije nestale osobe ili do poduzimanja adekvatnih mjera za provođenje istrage o nestanku. Shodno tome, osobe koje nestanu ili su žrtve prisilnog nestanka - koji se mogao dogoditi i prije više decenija,

imaju pravo na zaštitu prema zakonu, a njihovi srodnici i druge osobe bliske nestalome imaju kontinuirano pravo na provođenje zvanične, adekvatne i transparentne istrage.

Bosna i Hercegovina nastoji ispuniti svoju obavezu putem dvaju institucija: Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine (INO) i Tužilaštva Bosne i Hercegovine. INO, osnovan 2005. godine i potpuno operativan od 2008. godine, za Bosnu i Hercegovinu predstavlja održiv domaći mehanizam za pronalaženje nestalih osoba bez obzira na njihovu etničku pripadnost, religijsko i nacionalno opredjeljenje ili ulogu u prošlim neprijateljstvima. INO-

ov zadatak je osigurati, dokumentirati i ispravno ekshumirati lokacije masovnih grobnica te pružiti srodnicima nestalih osoba i drugima mogućnost učešća u radu te institucije. Osnivači INO-a su Vijeće ministara BiH i ICMP.

Uporno insistiranje porodica na svojim pravima i stalno lobiranje značajno su doprinijeli dobrim rezultatima koje ova zemlja ima u procesu rješavanja pitanja nestalih. Neumoran rad udruženja porodica nestalih iz Srebrenice, ima ključnu ulogu kroz svoj utjecaj u procesu i činjenicu da je pronađeno skoro 90 procenata nestalih iz Srebrenice.

Od 1995. godine ojačani su međunarodni pravni okviri koji podržavaju pronalaženje nestalih na temelju vladavine zakona, a odgovornosti država su jasnije definirane. Naponi koje ulažu porodice žrtava iz Srebrenice, vlasti Bosne i Hercegovine i njihovi međunarodni partneri – uključujući

ICMP – dokaz su da je moguće pronaći više nestalih nego što je to iko mogao i zamisliti kada je genocid počinjen. Uprkos izazovima, poput negiranja događaja u i oko Srebrenice i vođenja politike koja neprekidno prijeti da će skrenuti proces s pravoga puta, rad na pronalaženju preostalih nestalih

osoba se mora nastaviti sve do pronalaženja i identifikacije i posljednje žrtve i sve dok svi preživjeli, bez obzira na njihovo nacionalno porijeklo ili religijsko opredjeljenje, ne ostvare pristup svojim pravima. O tome ovisi održivi mir u Bosni i Hercegovini i ostatku regije.

Dodatni izvori:

[Srebrenica Figures – infografika za 2020. godinu](#)

[Missing Persons from the Armed Conflict of the 1990s: A Stocktaking on the effort to locate and identify missing persons in Bosnia and Herzegovina – izvještaj iz 2014. godine](#)